

ظروف مہمور بہمر شاہ عباس در اصفہان

میخواستم شرح دوموزہ چہلستون و کلیسای وانک اصفہان را بنویسم و باین نکته برخوردم کہ چون موضوع مفصل و درخور چندمقالہ خواهد بود و طول کلام موجب ہلال خاطر خوانندہ خواهد شد لہذا این رشتہ مقالات را بہ مقالہہای جداگانہ در موضوعہای خاصی تقسیم کردم کہ ہر مقالہ خود حاوی مطالبی علیحدہ باشد و اولین مقالہ را بشرح ظروف مہمور بہمر شاہ عباس در اصفہان اختصاص دادم.^۱

اگرچہ بادر نظر گرفتن اہمیت شہر اصفہان از لحاظ موقعیت تاریخی و حوادثی کہ در این شہر و اطراف آن از قرنہا پیش رخ دادہ حق این بود کہ موزہ مفصلی مخصوص بآثار تاریخی و صنایع اصفہان در این شہر وجود داشتہ باشد و عدم توجہ باین موضوع و تمرکز ہمہ چیز در تہران اصفہان را از موزہای کہ درخور چنین شہر تاریخی کهن سال است نیز محروم داشتہ و حتی در سرزمینی کہ تمام عظمت و افتخارش مدیون ابنیہ و آثار صفویہ میباشد ہنوز یک مجسمہ از شہریاران صفوی وجود ندارد. معہذا ہمینقدر جای خوشوقتی است کہ در چند قفسہ کوچک مقداری آثار مختلف و ظروفی از عصر صفویہ بنام موزہ چہلستون وجود دارد.

سابقاً این اشیاء درو تیرین ہائی وسط سالن بزرگ چہلستون قرار داشت و از زمانیکہ مقدمات مسافرت ملکہ انگلیس بایران فراہم میشد و باستانشناسی اصفہان بآقای بشارت محول بود و تیرین ہای وسط سالن برچیدہ و اشیاء بغرفہہای کوچکی کہ طاقچہہای اطاقہای مجاور سالن مرکزی چہلستون بودہ منتقل و پشت شیشہ و در مقابل نور غیر مستقیم بہ معرض نمایش گذاشتہ شد و خوشبختانہ از همان

۱- طبق مذاکراتی کہ بعمل آمدہ و مقدماتی کہ فراہم شدہ است در آیندہ نزدیک موزہای آبرومند در اصفہان تأسیس خواهد شد و در میدان جدیدی کہ در محل مناسبی بوجود خواهد آمد مجسمہ یکی از بزرگترین سلاطین صفوی نصب خواهد گردید. (و)

موقع هم محل دفتر باستانشناسی اصفهان از اطاقهای عمارت چهلستون بقسمت غربی باغ و محل ساختمان جدید جداگانه‌ای منتقل گردید .

در این موزه اشیاء گرانبهای وجود دارد مانند ظروف چینی ساخت چین مهور بمهرشاه عباس که از بقعه شیخ صفی‌الدین در اردبیل بطهران و از موزه ایران باستان تهران با اصفهان منتقل گردیده است. نمونه کاشیهای مختلف، سنگهای کاشی، قرآنهاي خطی گرانبها، کاسه‌های سفالی، ظروف شیشه‌ای، قالیچه‌های قدیمی، شمعدان و عودسوز، سر علم، زری، درهای چوبی منبت کاری قدیمی، سکه‌هایی از سلاطین صفوی، کاسه و بشقاب و کوزه های زیبا از گرگان، سکه‌هایی از نادرشاه، کریم خان، اشرف، شاهرخ و غیره، اسطرلاب، کاسه‌های سفالی لعاب دار از دوره‌های مختلف، هاون، خنجر و سایر اشیاء جالب توجه .

در این مقاله فقط از ظروف چینی که اغلب آن از مقبره شیخ صفی‌الدین در اردبیل انتقال یافته صحبت می‌کنیم و ذکر جزئیات و خصوصیات آن‌ها طبق فهرست موجوده برای استفاده و اطلاع اهل فن و دارندگان مجموعه‌های شخصی میباشد زیرا در این موقع که خوشبختانه در سایر کشورها و حتی بین خود ایرانیان مطالعه و تطبیق و مقایسه در آثار هنری و تاریخی شرق مورد علاقه و توجه دانشمندان و دارندگان مجموعه‌های خصوصی قرار گرفته است بجاست فهرست اشیاء عتیقه‌ای که در موزه‌های مختلف مربوط بیک کشور و یا یک رشته از هنر وجود دارد ثبت و منتشر شود تا علاقه‌مندان و محققین در هر رشته بتوانند از وجود این قبیل اشیاء که مورد مطالعه آنهاست با اطلاع و از چگونگی و جزئیات آن تا حد امکان آگاه باشند بسا همین اطلاع بسیاری از مشکلات هنری و تاریخی را حل خواهد کرد.

همانطور که گفتم از آثار بسیار جالب توجه موزه چهلستون اصفهان ظروف چینی صفویست که مخصوصا در موزه اصفهان مشاهده آن برای سیاحان بسیار مناسب است و اینک شمه‌ای از توصیف این چینی‌ها را که طبق فهرست تنظیمی تهیه شده ذیلا از نظر خوانندگان و علاقه‌مندان می‌گذرانم :

۱ - کوزه دهن پهنی که آن قبیل کوزه‌ها را در اصفهان (پلونی) مینامند

و شبیه بکوزه‌های لعابی و چینی است که در آن ترشی تهیه میکرده‌اند و بنظر میرسد این بلونی‌ها برای گل استعمال میشده برنگ زمینه سفید با نقش دواژدها برنگ لاجوردی و باتزئین، گل و برگ با دهانه ۲۴ سانت و ارتفاع ۳۴ سانت ساخت چین بر کنار لبه بلونی ۶ حرف چینی دیده میشود.

۲ - بلونی چینی دارای شش دسته که انتهای هر دسته بنقش سرانسان ختم میشود. بدنه خارجی بانقوش تزئین شده با ارتفاع ۴۳٫۵ سانت و دهانه ۱۵٫۸ سانت و بر آن مهر شاه عباس دیده میشود.

۳ - تنگ بزرگ چینی زمینه سفید تمام بدنه بانقش يك اژدها و گل و برگ برنگ لاجوردی تزئین شده. ارتفاع ۴۳ سانت دهنه ۹ سانت.

۴ - بلونی چینی زمینه سفید که بانقوش گل و گیاه و پرنده برنگ لاجوردی تزئین یافته مهور بمهر شاه عباس با ارتفاع ۴۵ سانت دهنه ۲۲٫۷.

۵ - گلدان بزرگ چینی زمینه سفید که با نقش چهار اژدها درون چهار ترنج گل و بوته و میوه برنگ لاجوردی تزئین یافته با ارتفاع ۳۷ سانت دهنه ۱۸.

۶ - بلونی چینی سفید ساده گردن کوتاه باریک که روی قسمت بالای بدنه آن با خطوط زیر لعاب تزئینی شده. دهنه ۵ سانت ارتفاع ۲۹ سانت مهور بمهر شاه عباس.

۷ - بلونی کوچک چینی زمینه سفید تزئین شده بانقوش گل و بوته برنگ لاجوردی با ارتفاع ۲۵ سانت دهنه ۴ سانت بامهر شاه عباس.

۸ - تنگ چینی زمینه سفید گردن باریک لبه دار بانقوش گل و برگ برنگ لاجوردی ارتفاع ۲۶ دهنه ۷ سانت بامهر شاه عباس.

۹ - گلدان دسته دار لب بر گشته سبز رنگ که دو حلقه به دو دسته آن متصل است (یکی از حلقه‌ها شکسته) با ارتفاع ۳۴ سانت دهنه ۱۴ سانت.

۱۰ - آفتابه چینی زمینه سفید بالوله و دسته با تزئین نقوش گل و برگ لاجوردی با ارتفاع ۳۴ سانت دهنه ۷٫۵ سانت مهور بمهر شاه عباس.

۱۱ - تنگ چینی زمینه سفید با دسته ولوله ناودانی شکل دهانه گردن بلند

- مزین بنقوش گل و بوته لاجوردی با ارتفاع ۳۴ سانت دهانه ۷۵ سانت مهور بمهر شاه عباس.
- ۱۲ -- تنگ چینی بشکل فیل که در پشت سر آن لوله استوانه‌ای دارد مزین بنقوش گل و بوته لاجوردی. دهانه ۷۵ ارتفاع ۱۷ سانت.
- ۱۳ - تنگ مجسمه شکل چینی زمینه سفید گردنه دار باد دسته در طرفین مزین بنقوش هندسی لاجوردی رنگ. مهور بمهر شاه عباس با ارتفاع ۶۶ سانت دهانه ۳ سانت
- ۱۴ - تنگ سفالی لعاب دار سبز رنگ بالوله و دسته و گردن دراز روی بدنه بایک ردیف نوشته با ارتفاع ۲۵ سانت دهانه ۲۵ سانت.
- ۱۵ -- بشقاب چینی توگودر کف بانقوش گل و برگ زیر لعاب تزئین یافته با ارتفاع ۸۲ سانت دهانه ۳۵ سانت.
- ۱۶ - بشقاب بزرگ توگود چینی لاجوردی ساده بامهر شاه عباس با ارتفاع ۷۵ سانت دهانه ۳۶ سانت.
- ۱۷ - بشقاب چینی توگود زمینه سفید که بدنه آن باشش ترنج که درون هر یک بانقوش گل و بوته لاجوردی تزئین شده در کف بشقاب یک شاخه و در پشت ظرف کلمه (الله) دیده میشود ارتفاع ۷ سانت دهانه ۳۵ سانت.
- ۱۸ -- بشقاب توگود چینی لبه سفید که در کف آن بانقوش دو مرغ و گل و بوته لاجوردی تزئین شده دهانه ۳۱ سانت ارتفاع ۵ سانت.
- ۱۹ - بشقاب چینی توگود زمینه سفید در کف و لبه نقوش گل و برگ لاجوردی مهور بمهر شاه عباس پشت بشقاب کلمه (قرچغای) و (سلطان ابراهیم بهار) نقش شده دهانه ۴۳ سانت ارتفاع ۱/۶
- ۲۰ - بشقاب چینی زمینه سفید توگود در کف نقش اژدها و اطراف گل و برگ مهور بمهر شاه عباس در این بشقاب نقش چهار اژدها دیده میشود و بر کف پشت آن کلمه قرچغای خوانده میشود. دهانه ۳۴ سانت ارتفاع ۶۵ سانت.
- ۲۱ - بشقاب توگود لعاب دار سفید ساده کوچک دهانه ۲۰ بلندی ۴ سانت.
- ۲۲ - کاسه کوچک چینی سفید لبه طلائی مهور بمهر شاه عباس دهانه ۱۵/۴ سانت بلندی ۷ سانت.
- ۲۳ - کاسه کوچک چینی سفید با نقوش گل و بوته برجسته سفید در لبه

داخلی مهور بمهر شاه عباس در کف خارجی آن ۶ حرف چینی برنگ لاجوردی دیده میشود دهانه ۱۴ سانت بلندی ۷۵ سانت.

۲۴ - کاسه سفید چینی ساده بدون نقش بدنه خارجی مهور بمهر شاه عباس در کف خارجی ۶ حرف چینی برنگ لاجوردی دیده میشود دهانه ۱۸ سانت بلندی ۸/۲ سانت
۲۵ - کاسه چینی زرین مهور بمهر شاه عباس در کف خارجی ۶ حرف چینی برنگ لاجوردی روی زمینه سفید دیده میشود دهانه ۱۷ سانت ارتفاع ۸ سانت.

۲۶ - کاسه چینی زمینه سفید با نقش انسان در بدنه خارجی و کف آن برنگ لاجوردی مهور بمهر شاه عباس دهانه ۲۱ سانت ارتفاع ۹/۲ سانت.

۲۷ - کاسه چینی سفید داخل آن نقش سیمرغ و سطح خارجی نقش دو سیمرغ برنگ لاجوردی روی زمینه سفید مهور بمهر شاه عباس در کف خارجی نقش ۶ حرف چینی . دهانه ۱۹ سانت ارتفاع ۸ سانت.

۲۸ - کاسه چینی زمینه سفید با سه نیم ترنج برنگهای سبز و قرمز و گل و بوته الوان در سطح داخلی دهانه ۲۱ سانت ارتفاع ۱۰ سانت.

۲۹ - کاسه سلادن ساده بدون نقش دهانه ۲۳ سانت ارتفاع ۱۰/۲ سانت.

۳۰ - گلدان سلادن سبز رنگ دهانه گشاد با نقوش گل و برگ زیر لعاب در بدنه خارجی دارای مهر شاه عباس دهانه ۲۱ سانت - ارتفاع ۲۱ سانت.

۳۱ - بشقاب توگود بزرگ سلادن سبز رنگ لب بر گشته با نقوش گل و شاخه زیر لعاب در بدنه و کف آن دهانه ۴۰/۵ ارتفاع ۷/۸ سانت.

۳۲ - بشقاب کوچک توگود لب بر گشته چینی با مهر شاه عباس زمینه سفید با نقش دو گوزن برنگ لاجوردی دهانه ۲۰ سانت ارتفاع ۳/۵ سانت.

۳۳ - کاسه چینی زمینه سفید که سطح خارجی آن با نقش دوشیر برنگ آبی روشن و گل و بوته برنگهای قرمز و آبی روی زمینه سفید تزئین شده دهانه ۲۰ سانت ارتفاع ۹ سانت.

۳۴ - کاسه چینی زمینه سفید که لبه داخلی آن با سه نیم ترنج و کف آن نقش انسان برنگهای سبز و سرخ و لاجوردی تزئین شده با مهر شاه عباس و در سطح خارجی کاسه نقش انسان اسب سوار و پیاده دیده میشود دهانه ۲۱ سانت ارتفاع ۹ سانت.